

KORKU REJİMLERİNDE DİRENİŞİN İMKÂNI

İnan GÜNDOĞDU*

Öz: Bu makale, korku rejimleri olarak işleyen iktidarların karşısında ezilenlerin, aktif, pasif veya doğrudan eylemlerle korku duvarlarını nasıl aşındırdığını göstermeye çalışmaktadır. Dünyada süren özgürlük ve devrim mücadelelerinde biriken, deneyimlenen bireysel, sanatsal ve toplumsal direnişlerden örneklerle direnmenin her daim mümkün olduğunu iddia etmektedir.

Anahtar sözcükler: korku rejimleri, hegemonya, karşı-hegemonya, direniş

The Opportunity for Resistance under the Regimes of Fear

Abstract: This article intends to demonstrate how the people oppressed by the governments, which operate as the regimes of fear, corrode the walls of fear by means of active, passive and direct actions. It asserts through the examples from the individual, artistic and social resistances experienced during the ongoing struggles for freedom and revolution around the world that it is always possible to resist.

Key words: regimes of fear, hegemony, counter-hegemony, resistance

Muktedir, iktidarını koruyabilmek için korku üretir tespiti doğru fakat eksik bir tanımlamadır. İktidarlar -Spinoza'nın tespitini ödünç alarak- hem korku hem de umut üreterek ayakta kalırlar. Ulus Baker'in tanımıyla "Tebaaya verilen umut ya da yüreklere salınan korku"dur bunun adı (**Baker, körotonomedy web sayfası**). Korkunun kapitalizm öncesi çağlarda aldığı biçim ile kapitalizmin ilk aşamalarında olduğu biçimi arasında ve/veya günümüz kapitalizminde aldığı biçim arasında farklar bulunsa da korkunun yaratmış olduğu etki süreklilik arz etmiş ve aynı şeye, iktidarların ayakta kalmasına hizmet etmiştir. Spinoza, Ethica'da, korku ile umudun birbirini çağırarak duygular olduğunu, biri olmadan diğerinin var olamayacağını ifade eder. İçinde umut olmayan bir korku veya içinde korku olmayan bir umut yoktur. Umudun korkuyla anılıyor olması her ne kadar tuhaf gibi gözükse de, iktidarların kurduğu "umut" anlayışının daha çok kurumlaşmış bir anlayış olduğunu gözden kaçırmamak gerekir. Baker, bu durumu şöyle izah etmektedir:

"Umud tacirlerinin yer almadığı toplum yok gibidir --rahip kastları, modern toplumlarda medyatik kurumlar, hatta muhalif partiler hep insan umutlarını işleyerek ve kullanarak serpilip gelişirler. Dinsel yaşam, mesihçilik ve genel olarak kurtuluş öğretileri, insanlara umut aşılama çalışırlar. Ya da insanlarda umut

duyguları uyandırarak iş görürler. Ama iktidar işleri ve kurumları yalnızca umutla yürütülemez. Dolayısıyla iktidarlar biraz da korkuya ve korkutmaya, yüreklere korku salmaya ihtiyaç duyarlar. Gelecek konusunda belirsizlikler hep bu iki duyguya yol açtıklarından, insanların gelecekleriyle, kaderleriyle ilgili beklentilerinin bu iki duygu modeline indirgenmesi kaçınılmaz bir hale gelir --devletler genellikle hem korku hem de umut duygularını güçlendirerek kurulurlar ve ayakta kalırlar. Devlet, korkusuz ve umutsuz yapamaz..." (**Baker, körotonomedy web sayfası**).

İktidarların inşa ettiği umut anlayışı çoğunlukla kendi ekonomik, sınıfsal ve kültürel konumunu aşındırmayacak şekilde kurulur. Daha iyi bir gelecek kurgusu, daha kötü bir gelecek kurgusuyla beraber üretilir; birinde korkuyu, diğerinde umudu diri tutmak için. Kapitalizm öncesi toplumlarda daha açık bir biçimde işleyen bu korku-umut ikiliği, kapitalist toplumlarda daha kapalı, incelmış tahakküm stratejileriyle inşa edilir.

İleri kapitalizm sadece ürün değil, aynı zamanda toplumsal ilişki, arzu ve imge üretmektedir. Örneğin işçi, böyle bir düzende, sadece biyolojik bir varlık olarak değil, aynı zamanda uysal ve itaatkâr bir özne olarak yeniden üretilmektedir. Fabrika, üretimin ve emeğin yoğunlaştığı saha olmaktan çıkmış, bulaşıcı bir virüs hâline gelmiş, toplumsal üretimin

*Sinema yazarı, eleştirmeni

bütün biçimlerine sızmıştır. Kapitalist üretim artık fabrikanın dışına taşarak toplumsal üretimi belirleyen bir üretim biçimine dönüşmüştür. Bu da işçinin yeniden üretimi, öznenin yeniden üretimidir. Gilles Deleuze'ün "denetim toplumları" diye tabir ettiği bu düzen, kullanıma hazır, bitmiş ürünler satmanın ötesine geçmiş, imajlar, markalar, yaşam biçimleri, arzular, deneyimler satmaya başlamıştır. Günümüz kapitalizmi, gündelik hayata ve toplumsal ilişkilere yayılıp onu kuşatan yeni bir hegemonya biçimine dönüşmüştür. Tahakküm stratejileri hegemonyayı kuracak biçimde günlük yaşama yaygın girift bir ilişki olarak inşa ediliyordur artık. Fakat her hegemonya ilişkisi gibi o da kendi karşıtını, karşı-hegemonyayı üretmektedir. James C. Scott, "Tahakküm ve Direniş Sanatları" adlı çalışmasını "Özne direnir" üzerine kurar. Scott çalışmasını kapitalizm öncesi toplumlara bakarak kurmuş olduğu için kapitalist düzenin içindeki özneyi açıklamakta tek başına yetersiz kalabilir. Çünkü kapitalizm öncesi toplumlarda hegemonya kaba güce dayanırken, kapitalist toplumlarda incelmüş tahakküm stratejileriyle örülmektedir. Her iki hegemonya biçimi de "korku rejimi" olarak adlandırılmaya müsaittir. Biri toplumu çıplak yaşamın elinden alınmasıyla, ölümle, diğeri işsizlik, güvencesizleştirme, güvenlik politikaları vs. ile tehdit ederek korku rejimini inşa eder. Çünkü ileri kapitalizmin "denetim toplumu" olarak işlediği bir momentte artık efendiler yoktur, "başka köleleri kumanda eden köleler vardır; bundan böyle hayvanı dışarıdan yüklemeye gerek yoktur, o kendi kendini yüklemektedir, artık insan teknik makinelerin değil, toplumsal makinenin kölesidir." (Deleuze ve Guattari, 2012). Böyle bir düzende korkuyu inşa eden ana faktör ölüm içgüdüdür; ölüm insan yaşamını sonlandıracak bir an değil, insanı sürekli korkuya gark edecek bir tehdit hâlidir. "İlk kez despotizmde ortaya çıkan ölüm içgüdüğü kapitalizmde daha yaygın hale gelir: Despottan gelen uzak bir tehdit olarak herkesin üzerinde kalması yerine ölüm, artık yiyecek ve barınak sağlamak için yeterli paraya sahip olmamaya ilişkin her yerde hazır ve nazır tehdidi –yani işini kaybetmeye ve böylece yaşam araçlarına erişim sağlayan pazarı kaybetmeye ilişkin her yerde hazır ve nazır tehdidi– barındıran günlük varoluşa ilişkin bir hale gelir." (Deleuze ve Guattari, 2012).

Hegemonya'nın Üretimi ve İnşası

"Kafanızın içinde birinin size 'yapma!' demesi berbat bir şeydir. Bu yüzden yapmak istediğiniz şeylerden vazgeçersiniz veya bazen kendinizi nefret ettiğiniz şeyleri yapmaya zorlarsınız, kafanızın içinde biri size yapmanız gerektiğini söyler. Kimi zaman kafamızın içinde ölü insanlar olur. Bazılarımız kafalarımızda

mezarlıklar taşırız, ama gerçekte kimse ölmez. Benim kafamdaki polisler çok canlı." (Augusto Boal).

Hegemonya'nın üretiminde başat rolü tahakküm stratejileri ve onun işleyiş biçimi üstlenir. Tahakküm, üstü örtülüp görünmezleşmeye başladıkça özgürlük yanılsamasıyla geri döner. Spring'e göre, "Modern devlette yasalar bireyde içselleştirilmiştir, böylece 'özgürlük' sadece kişiye inanması öğretilmiş olan yasalara uyma özgürlüğü anlamına gelir. ... Jandarmayı kalbe yerleştirmek modern devletin hedefiydi. Özgürlük, devletin doğrudan denetiminden kurtulmak ve devletin yasalarına göre hareket etmek de özgür olmak anlamına geliyordu." (Spring, 1997). Spring'in ifade ettiği şey başka bir biçimde Paul Freire'de ezen-ezilen ilişkisi olarak karşımıza çıkar. Freire bu ilişkiyi, ezilenlerde yaratılmış içselleştirilmiş ezen bilinciyle açıklar. Freire'e göre ezilenler, insan olma mücadelesinin başlangıç noktasında, "... hemen hemen her zaman özgürleşmeye çabalamak yerine, kendileri de ezenler, yani 'astlarını ezenler' hâline gelme eğilimindedirler. Onların ideali insan olmaktır; fakat onlar için insan olmak, ezen olmaktır. Bu, onların insanlık modelidir. ... Kendilerini ezenlerle özdeşleştirdikleri için, ezilen bir sınıfın kişileri ya da üyeleri oldukları bilincinden yoksundurlar. ... Böylelikle ezilenlerin davranışı belirlenmiş davranıştır; ezenin ilkelerini izler. Ezenin imajını içselleştirerek ezenlerin ilkelerini benimsemiş haldeki ezilenler, özgürlükten korkar haldedirler. ... Ezilenler, ta içlerinde oluşmuş, olan ikiliğin acısını çekerler. ... Ezilenler, bir ve aynı zamanda hem kendileridir, hem de bilinçlerini içselleştirmiş oldukları ezenlerdir." (Freire, 1991).

Hegemonya, içselleştirilmiş egemen ideolojidir. Üşür de ideoloji üzerine yaptığı çalışmasında hegemonyayı egemen sınıfların kurgusu olarak tanımlar. "Hegemonya temel egemen sınıfın kültürel ve moral liderliğinin onaya dayalı olarak kurulmuş bir ifadesidir. Çünkü hegemonyayı kuran temel sınıftır; bu durum hegemonyanın yapısal ve ideolojik sınırlarını ortaya koyar." (Üşür, 1997). Üşür, aynı zamanda hegemonyanın statik bir yapısının olmadığını, aksine devingen, sürekli değişen ve dönüşen bir yapısının olduğu söyler. Hegemonyanın performatif kurulumu, onu dönüştürebilir bir mücadele alanına çevirir.

Hegemonya çözümlemesi sayesinde Gramsci ideoloji kavramını "sistematiik düşünce" olarak tanımlanmaktan kurtarmış ve bu kavramı, toplumsal mücadele ve uyum pratikleri içindeki kolektif öznelerin kendilerini sürekli yeniden temsil etmeye çalıştıkları dinamik alanın çözümlemesi ile ilişkilendirmiştir.

İdeoloji artık maddi temeli olan toplumsal pratikler içinde varolan bir pratik türüdür. Statik bir tanımdan kurtularak toplumda her gün çeşitli biçimlerde yaşanan bir pratiğinin bir parçası hâline gelir. Her gün yeniden ve yeniden biçimlenir (**Üşür, 1997**).

Eagleton da hegemonyayı devingen bir yapı olarak tanımlar. Mücadele kavramını dâhil etmesi itibarıyla de hegemonyanın ideolojiden geniş bir tanımı olduğunu savunur. *"Hegemonya, hiçbir zaman bir kerede ulaşılan bir şey değildir; sürekli yenilenmesi, yeniden yaratılması, savunulması ve değişikliğe uğratılması gerekir... hegemonya doğası gereği, pratik ve dinamik olduğu kadar, ilişkisel de olan bir nosyondur."* (**Eagleton, 2005**).

Direnışin İmkânı ve Varlığı

Scot'un çalışmasının ana yaklaşımı olan "Özne direnir", ezilenlerin ezildiklerinin bilincinde olduklarına işaret eder. Ezilenler içselleştirmiş gibi göründükleri ezenin/efendinin bilincini karşı-hegemonya mücadelesinin bir aracı olarak kullanırlar. İçselleştirilmiş egemen ideoloji, ezeni/efendiyi kandırmak için kurdukları bir senaryo işlevi görür. Gönüllü kölelik, onu ezeni yenmek için takılan bir maskeden ibarettir ve ezilenler bu sayede direniş örgütlerler. Scootçu anlamda hegemonya yalnızca bir *kamusal senaryo*dan ibarettir. Kamusal senaryo ezen-ezilen arasındaki hâkim görünen ilişkidir; ezenin görmek istediği duruma çok yakındır; itaat eden, ezilme durumunu gönüllü olarak kabul eden ezilenler... Fakat bu gönüllü kabul ediş, ezilenlerin direniş örgütlemesi için oynadıkları bir gösteriden ibarettir. Scoot buna ezilenlerin *gizli senaryosu* adını verir. Gizli senaryo, doğrudan karşı çıkmanın tehlikeli olduğu ve/veya mümkün olmadığı koşullarda ideolojik itaatsizliği gizleyen direniş modelleridir. *"Her tabii grup kendi sıkıntılarında, hâkim olanın arkasından dile getirilen bir iktidar eleştirisini temsil eden bir 'gizli senaryo' yaratır."* (**Scott, 1995**). Başkaldırı, kitlel olarak gerçekleşmiyorsa gizli senaryolar aracılığıyla yavaş yavaş gelişecektir. Bir nevi isyan provası olan gizli senaryolar, doğrudan direnişin mümkün olmadığı korku rejimlerinde egemenin arkasından oluşturulur ve icra edilir. Scoot'un kavramsallaştırdığı bu direniş stratejileri, tahakkümün olduğu her yerde direnişin de olduğunu göstermektedir.

İster kapitalizm öncesi isterse sonrası için olsun, her türlü iktidar aygıtının birer korku rejimi olarak işlediğini söylemek abartılı olmayacaktır. Toplumsal mücadele ve devrimler tarihinde bu korku rejimlerine/iktidarlarına karşı geliştirilen birçok direniş biçimi mevcuttur. Pasif ve aktif olarak ana

başlık altında toplanan bu direniş stratejileri kendi içlerinde de toplumsal, bireysel ve sanatsal olarak üç başlığa ayrılabilirler. Dünya mücadele tarihi, büyük grevlerin, toplumsal ayaklanmaların, ulusal kurtuluş mücadelelerinin, kadın mücadelesinin, öğrenci hareketlerinin farklı biçimlerde korku rejimlerinin karşısında bir karşı-akıntı oluşturduğunu ve tarihi değiştirdiğine tanıktır. Bu büyük mücadelelerin bir bütün olduğunu varsayarsak, karşı-akıntıyı kuran bütün direniş biçimleri aynı derecede olmasa da iktidar-karşıtı mücadelenin bir parçası olmuşlardır. Örneğin ezilenlerin geleceğe tahvil edilmiş devrimleri şimdi ve burada inşa etme girişimi, dünya mücadele tarihinin alternatif/radikal direniş biçimlerinden biridir; Kuzey Avrupa'daki işgal evleri, 1970'lerin İtalya'sında oluşan otonom hareketleri, 1936-39'da Katalonya anarşistleri, Wall Street, Chiapas ormanlarındaki Zapatistalar, Amerika'daki hippiler, Taksim/Gezi Komünü, Yüksekova'daki köy komünü gibi... Aktif toplumsal direniş biçimlerine örnek olabilecek bu direnişler, devrimin sadece bir an değil bir toplumsal ilişkiler ağı olduğunu ve bugünden inşa edilmesi gerektiğini söylemektedir.

Karşı-hegemonya mücadelesinin en önemli ayaklarından biri kültürel/sanatsal alandır. Çünkü hegemonik iktidar, kültürel alan başta olmak üzere günlük yaşamı işgal etmiştir, bu nedenle hegemonyaya/iktidara karşı mücadele bu alanlarda da verilmelidir.

Egemen iktidarın, inceden inceye ve kapsamlı bir şekilde alışılmış gündelik etkinliklerin en küçük parçasına kadar yayıldığı, "kültür"ün kendisi ile ayrılmaz bir biçimde iç içe geçtiği... yaşantımızın bütün dokusuna kendi damgasını vurduğu bir toplumsal oluşum içerisinde... en geniş ve en gündelik tanım içinde "kültür" alanının tamamında da mücadele verilmelidir. ... Herhangi bir "karşı hegemonya", yürüttüğü siyasi mücadeleyi, bugüne kadar ihmal edilmiş olan, değerler ve alışkanlıklar, dilsel kalıplar ve ritüel pratikler alanına da taşımak zorundadır (**Eagleton, 2005**).

22 Haziran 1963'te Danimarka'nın Odense şehrinde açılan "RSG-6'nın Yok Edilişi" adlı sergi, sanatsal direnişin önemli örneklerinden biri olmuştur. Sitüasyonist Enternasyonal'in düzenlediği sergi, Britanyalı bir grubun iki ay önce gerçekleştirdikleri "Barış Casusları" adını verdikleri bir eylemin devamı niteliğindedir. Barış Casusları, herhangi bir saldırı durumunda Britanya hükümeti yetkililerinin saklanması için yapılmış RSG-6 adlı bir gizli sığınağı bulmuş ve yayınladıkları bildiriyle bu sığınağı deşifre etmişlerdir. Bildiri, Britanya kamuoyunda skandal yaratmıştır.

Guy Debord sergiyle ilgili şunları söyleyecektir: “Toplumsal mekânın hâkim örgütlenişine karşı girilmiş bu ilk saldırıya selam durmak istedik ve Danimarka’da düzenlediğimiz “RSG-6’nın Yok Edilişi” sergisiyle onu genişlettik. Böylece, bu tür mücadeleyi uluslararası ölçüğe taşımanın yanı sıra, aynı küresel mücadelenin bir başka cephesine, sanatsal yaratım alanına da uzatabileceğimizi düşündük. Burada, sitüasyonist hareket olarak da adlandırılması mümkün olan kültürel yaratım etkinliği, birleştirici kentçilik projeleriyle ya da hayatta sitüasyonların kurulmasıyla başlar ve bu yolda yapılanlar, günümüz toplumunda devrimci olanaklar bütünlüğünü gerçekleştirilmeye adanmış hareketin tarihinden ayrı tutulamaz.” (Debord, Skop dergi). Debord, sanatsal direnişi toplumsal mücadelenin tam göbeğine yerleştirmiş ve bu mücadelenin tarihinden ayrı tutulmaması gerektiğini ifade etmiştir.

İkinci Paylaşım Savaşı’nın hemen ardından savaş imgeleri özellikle Batı’da gündeme damgasını vurmuştu. ABD ile SSCB arasında yaşanan Küba Krizi’nin en önemli gelişmeleri televizyonlardan yayınlanıyordu. Başkan Kennedy, SSCB’nin Küba’ya yerleştirdiği nükleer başlıkların kaldırılmaması hâlinde savaşın başlayacağını diplomatik yollarla değil, televizyondan duyuruyordu. Savaşın her türlü hâli halkların gözü önünde gerçekleştiği için savaş dili ve imgeleri topluma nüfuz etmişti. Bu durumu savaş karşıtı mücadelenin parçası hâline getirmek isteyen sanatçılar, örneğin Martha Rosler, “House Beautiful” adlı dekorasyon dergisinden aldığı iç mekân fotoğrafları ile Vietnam Savaşı’na ait belgesel fotoğrafları montajlamıştı. “Savaşı Eve Getirmek” (1967) serisi, dönemin savaş-karşıtı yeraltı dergilerinde yayınlanır. Savaş karşıtı mücadele orta sınıfa mensup öğrenciler ve sanatçılar ile toplumun dışına sürüklenmiş, gettolarda yaşayan ezilenleri bir araya getirmişti. “ABD’de bunun en etkili örneklerinden biri, 1966’da kurulan ve ülke çapında 68 kentte şubesi bulunan Kara Panter Partisi’nin, dönemin karşı-kültür hareketleriyle arasındaki sıkı ilişki olacaktır. New York’taki Black Mask/Up Against the Wall Motherfucker, Detroit’teki White Panthers, San Francisco’daki Diggers gibi pek çok sanatçı kolektifi bu estetikten etkilenir. ... Sitüasyonist Enternasyonal, politik eylem ile sanatsal faaliyeti birbirinden ayırmayan, politik devrimi gerçekleştirecek özne ile devrimci sanatı yaratacak öznenin bir ve aynı süreçlerle kurulacağını savunan akımların çekim merkezi ve ilham kaynağı olur. 1960’lar boyunca, kâh Sitüasyonist Enternasyonal’e dâhil olan, kâh dâhil olmadan onu benimseyen kolektifler ortaya çıkar: Amsterdam’da Provo (1965), New York’ta Black Mask (1966), Londra’da King Mob (1968), “gündelik hayatın devrimci dönüşümü” amacıyla hem

“mal biçiminde stoklanmış her türlü sanatsal ifadeyi” hem de her türlü “uzmanlaşmış siyaseti” reddeden sitüasyonist eleştiriden ilham alırlar. Sitüasyonistlerin “détournement” gibi “eleştirel sabotaj” pratikleri, dönemin tüm karşı-kültür akımlarına yayılır.” (www.e-Skop dergi).

Aynı dozlarda olmasa da yakın tarihte 2013 Haziran’ında, Türkiye’de yaşanan Gezi eylemleri sırasında direnişin estetize edilmesi veyahut eylem-sanat diyebileceğimiz performatif eylemler icra edilmişti. Gaz maskesiyle semazen gösterisi, Boğaziçi Caz Korosu’nun “çapulcu” şarkısı, İtalyan halk tiyatrosu olan Commedia dell’Arte’nin ünlü ikilisi Pantalone ile Arlecchino’nun Gezi Parkı’nda “Teyyibino ve Chapulçino” olarak karşılaşması, bir balerinin gaz maskesiyle “Kuğu Gölü”nden bir bölümü sahnelmesi, “Memleketimden İnsan Manzaraları”nın Gezi parkında oynanması vs. gibi saymakla bitiremeyeceğimiz bir sürü eylem-sanat icra edildi. Hepsinden daha önemlisi, Gezi direnişinin kendisi sanatın kendisine dönüştü, direnişin estetikle kurduğu ilişkinin gerçekleştiği süreç oldu. Öyle ki, kolluk kuvvetleri tarafından parka yapılan müdahalenin ardından “Duran Adam” eylemiyle direnişin bitmediği, eylem-sanatla performatif olarak kanıtlandı ve yurdun çeşitli yerlerinde çoğalarak sürdü.

Bireysel direniş olarak başlayıp kiteselleşen aktif direniş örneği olan 1955 Montgomery Otobüs Boykotu, özellikle Amerika’da siyahilerin maruz kaldığı ayrımcılığa ve ırkçılığa karşı yükselecek olan mücadelenin önemli eylemlerinden biri olmuştu (Rose Parks adlı siyahi bir kadının oturduğu koltuğu beyaz birine vermeyi reddetmesi). Otobüs boykotundan daha çok ses getiren eylemlerden birisi de 1968 Mexico City Olimpiyatları’nda gerçekleşmişti. Tommie Smith ve John Carlos isimli Afro-Amerikalı atletler milli marş okunurken siyah çoraplı ayaklarıyla kürsüye çıkıp siyah eldivenli yumruklarını havaya kaldırmış ve ikili dışındaki diğer atlet Peter Norman da göğsüne “insan hakları için olimpiyat projesi hareketi” rozeti takarak eyleme destek olmuştu. Olimpiyatlarda gerçekleşen bu eylem, Scoot’un bahsini ettiği ezilenlerin gizli senaryosu ile doğrudan eylemin içi içe geçtiği bir eylemlilik olarak yorumlanabilir. ABD’yi temsil eden siyahi atletler, bir yandan egemen ideolojik menzilin içinde yer almış gibi gözüküyorlar, bir yandan da bu konumlanışın getirmiş olduğu avantajı kullanarak ezildikleri gerçeğinin bilincinde olduklarını haykırıyorlardı. Siyahi atletler bir nevi gizli senaryo üretmişlerdi. Milli marş okunurken yumrukların havaya kaldırılması, Scoot’un ezilenlerin gizli senaryosu için alıntıladığı Etiyopya

atasözünü çağırıyor: "Akıllı köylü, büyük efendinin karşısında yerlere kadar eğilir; ama sessizce osurur."

Bu örneklerin dışında dünya tarihinde belki de eş benzeri olmayan doğrudan direnişi örgütleyen kitlesel(leşen) eylemler de mevcuttur. Örneğin, Gandhi'nin "Tuz Yürüyüşü"; Britanya sömürgesi altındaki Hindistan'da, sömürgeci ülke tarafından uygulanan Tuz Yasası yerel halkın kendi tuzunu üretmesine izin vermiyordu. 1930 yılında yasayı protesto etmek isteyen Gandhi ve 78 arkadaşı yaklaşık 400 kilometrelik bir yolculuğa çıktı. 23 gün süren ve kitlesi 600 bine ulaşan Tuz Yürüyüşü'nün sonunda deniz kenarına ulaşan Gandhi ve taraftarları, kendi tuzlarını üretip yasayı tanımadıklarını ilan ettiler. Ardından Gandhi tutuklandı. Hindistan'ın birçok kentinde başlayan pasif direniş eylemleri Hindistan'ın bağımsızlığına giden yolu açmış oldu. Bir başka ilginç örnek ise, Estonya'nın "Şarkı Devrimi"dir. Estonya halkı 1988 yılında (Lailuvaljak) Tallinn Şarkı Festivali Alanı'nda toplanarak Sovyetlerin yasakladığı ulusal şarkılarını ve ilahilerini söyleyerek ayaklandılar. Tamamen barışçıl olan bu eylemler, Estonya'nın 16 Ekim 1988'te bağımsızlığını ilan etmesine ve 31 Ağustos 1994'te Sovyetlerin çekilmesiyle tam bağımsızlığını ilan etmesine sebep olmuştur.

Korku Rejimlerinin İlgası

Bireysel, sanatsal ve toplumsal direniş eylemlerinin her biri karşı-hegemonya girişimi olarak okunabilir. Bu direniş yöntemleri, ezilenlerin sadece mevcut düzeni ilga etmek için kurduğu mücadelenin bir bileşeni olmakla kalmaz, aynı zamanda kendi gücünü tarif edip konumlandığı bir alanın inşasına katkıda bulunur. Ezilenlerin kurdukları bu mücadele alanı tahayyül ettikleri dünyanın izlerini barındırır içinde.

Direniş-eylemlerin kendisinden daha önemli olan şey, özneleşme sürecine kapı aralamasıdır. Burada söz konusu olan şey, herhangi bir öznenin yapıp ettiği değil, onu kuracak olan koşullarla girdiği ilişkidir, yani özneleşme sürecidir. Korku rejimini ilga edebilecek gizil güç budur, direniş ve onun açtığı süreç. Gezi Direnişi'nin Türkiye'de on yıllardır sürdürülen mücadelenin bir ürünü olduğu gibi, Rose Parks'ın direniş-eylemi de sömürge karşıtı mücadelenin bir ürünüdür. Rose Parks'ın eylemi Montgomery otobüs boykotuna nasıl yol açıyorsa, Kara Panterler'in varlığı ve eylemleri de Mexico City Olimpiyatları'ndaki eyleme yol açmıştır. Aynı zamanda Kara Panterler'in varlığı

eylemin kendisine zuhur etmiştir. Atletlerin hava ya kaldırmış oldukları siyah eldivenli yumrukları Kara Panterler'e ve onun açtığı mücadeleye açılan bir göndermedir. Çünkü devrim ve özgürlük mücadelesi, ezilenlerin tarih boyunca elde ettiği mevzilerden ve düzende açtığı yarıklardan oluşur.

Direniş-eylemleri (bireysel, sanatsal, toplumsal) arasında herhangi bir hiyerarşi yoktur, biri diğerine göre daha üstün veya daha az kabul edilebilir değildir; güçleri farklı tonlarda olsa da her biri korku rejiminin duvarlarını yıkmaya çalışan birer isyan provasıdır. Spinoza, iktidarların hem korku hem de umut üreterek ayakta kaldığını söylemişti. İktidarlar tarafından örgütlenerek kurumsallaşan ve birer aygıt dönüşen duyguların karşısına ezilenler, kendi duygularını kendilerinin örgütleyebilecekleri direniş yöntemleriyle çıkararak korku rejimlerini/iktidarlarını ilga edebilir ancak.

Kaynaklar

- Baker, U.** *Spinoza Kitabı: Ethica'nın Sırrı Erişim Tarihi* 30 Kasım 2016 <http://www.korotonomedy.net/kor/index.php?id=21%2C182%2C0%2C0%2C1%2C0>.
- Debord, G.** *Politikada ve Sanatta Yeni Eylem Biçimleri ve Sütüasyonistler*, Erişim Tarihi 30.11.2016. <http://www.e-skop.com/skopdergi/mucadeleyi-farkli-cephelereyaymak-politikada-ve-sanatta-yeni-eylem-bicimleri-vesituasyonistler/2897>.
- Deleuze, G., Guattari, F.** (2012) *Anti-Ödipus: Kapitalizm ve Şizofreni 1*, Ege F. vd. (Çev.), Ankara: Bilim ve Sosyalizm Yayınları.
- Eagleton, T.** (2005) *İdeoloji*, Özcan M. (Çev.), İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Freire, P.** (1991) *Ezilenlerin Pedagojisi*, Hattatoğlu, D. (Çev.), İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Scott, J.C.** (1995) *Tahakküm ve Direniş Sanatları*. Gizli Senaryolar, Türker, A. (Çev.), İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Skop Dergi.** *Sunuş / Özerkliğin Estetiği*, Erişim Tarihi 30 Kasım 2016.. <http://www.e-skop.com/skopdergi/sunus-ozerkligin-estetigi/2943>.
- Spring, J.** (1997) *Özgür Eğitim*, Ekmekçi, A. (Çev.), İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Üşür, S.S.** (1997) *İdeolojinin Serüveni Yanlış Bilinç ve Hegemonyadan Söyleme*, Ankara: İmge Kitabevi Yayınları.